

Als nieuw?

Voorganger: Ds. Erik van Halsema

Schriftlezing Oude Testament: Jeremia 31: 31-34

Tweede Schriftlezing: 2 Korintiërs 2: 14-16

Inleiding

Op deze morgen gaan we proberen breed te denken. Alsof wij reeds een ‘nieuw hart’ hebben zoals te vinden bij de profeet Jeremia. Alsof wij reeds weerstand kunnen bieden aan de boze, zoals Jezus doet in de woestijn. Alsof wij reeds een ‘nieuwe schepping’ zijn om met Paulus te spreken. Of dat wij de kennis van God verspreiden als een aangename geur. Of zoals wij zullen zingen in deze viering, dat wij *niet meer vluchten voor de pijn en voor de grootste liefde niet vervaren*. Allemaal woorden die ons wenken als een mogelijkheid. Woorden waarmee je op adem kunt komen, tot rust kunt komen – zoals in een lied uit Taizé: ‘Mijn ziel, kom op adem’.

Overweging

We zijn net over de helft van de veertigdagentijd of lijdenstijd. Veertig dagen vasten, net als Jezus deed in de woestijn. Daarna werd hij driemaal beproefd of uitgedaagd. Elke week geven we een uitdaging of challenge mee aan onze jongeren. Vorige week hadden zij als uitdaging: *geef elke dag iemand een complimentje of schouderklopje*. Misschien heeft u ook meegedaan? Hoe was het om dat te doen? Kostte het moeite of ging het u als vanzelf af? En hoe reageerde de ander toen u dat deed? Was hij of zij aangenaam verrast? Veranderde de sfeer op de werkvloer? Of bij u thuis?

Het verhaal over de verzoeking in de woestijn is elk jaar de vaste evangelielezing op de eerste zondag van de Veertigdagentijd. Dit jaar hebben we het anders gedaan – zoals u heeft gemerkt. De cantorij heeft een bewerking van dit verhaal gezongen. Niet op de eerste maar op de vierde zondag van deze tijd. Waarom? Dat heeft te maken met het idee van onze huidige serie diensten. Samen leggen we een weg van geloof af. Het begon met Adam en Eva, en Kaïn en Abel. Hoe we geworpen zijn in de wereld en moeten zien om te gaan met onze naasten. En toen waren we bij het volk Israël in slavernij, en bij de belofte van bevrijding, bij de openbaring van de Naam bij de brandende braambos. En vorige week waren we

gearriveerd bij de Sinaï waar Mozes de tien geboden ontving. Dat is de weg die we tot nu toe samen hebben afgelegd. Als we doorlezen in het Oude of Eerste Testament dan merken we dat er een levensgrote vraag opdoemt. God heeft het volk Israël gekozen als zijn partner in een verbond. Israël is Gods proefpolder. Maar lukt dat wel? Gedraagt Israël zich wel zoals van een goede partner in het verbond kon worden verwacht? Naarmate we verder lezen en ook lezen van mislukking en ballingschap en terugkeer naar Jeruzalem wordt de vraag steeds klemmender: wie is in staat de ware partner in het verbond te zijn? Wie is in staat om zonder voorbehoud te leven uit de Tien woorden als Gods handvest van bevrijding, en daarnaar te handelen? Wie kan dat? Niemand toch zeker?

Dit is waar we ons op deze vierde zondag van de Veertigdagentijd bevinden.

En daarom hebben we nu pas en niet eerder het Verhaal van de verzoeking in de woestijn gehoord, met dank aan onze cantorij. Zonder op de details van het verhaal in te gaan beseffen we dat hier een antwoord wordt gegeven op die vraag waarmee het eerste Testament eindigde: wie is Gods ware partner in het verbond?

Gedreven door de Geest is Jezus naar de woestijn gegaan – een beslist niet toevallig gekozen plek. Driemaal wordt Jezus dan op de proef gesteld. En driemaal zegt hij neen. Driemaal. Waar wij – na veertig dagen vasten – ongetwijfeld voor de verleiding zouden zijn gezwicht weet hij – als drager van de Geest dankzij zijn doop – vol te houden. Hij is de ware verbondspartner. (*noot 1*)

Wij hoorden de woorden uit de profetie van Jeremia, over een failliet van het verbond van de Sinaï en dat God met een nieuw verbond zal komen. Een verbond waarbij de Torah in het binnenste van de mens gelegd zal worden, geschreven in het hart. Leggen we dat naast het verhaal van de verzoeking in de woestijn dan is het of Jezus degene is bij wie inderdaad de wet in zijn *hart* geschreven is. Hoe moeten we ons dat voorstellen? Voor ons is het hart de zetel van emoties. Een mens zonder enig gevoel voor een ander noemen we *harteloos*. Laten we ons raken door iets of iemand dat zijn we *hartstochtelijk* op iets gericht. In het Oude Testament werkt het allemaal net iets anders.

Emoties zetelen niet in het hart maar in de buik. Wat overigens best herkenbaar is lijkt mij. Maar wat zit er dan in het hart als daar niet allereerst de emoties zitten?

In het hart zetelt je *oriëntatie in het leven*. In het hart zetelt *inzicht* en *verstand*.

Het oriëntatiecentrum van je bestaan dat zit in je *hart*. Voor ons beseft dat allemaal hoger, namelijk in je hersenen. Al met al is dat best verwarrend. Wat voor ons in het hart zit localiseert een Hebreëer in de buik. En wat voor ons in de hersenen zit localiseert een Hebreëer in het hart.

Zo nodigt het verhaal van de verzoeking in de woestijn ons op deze zondag uit om, net als Jezus, onze oriëntatie geheel te richten op Gods nieuwe wereld.

Om met heel ons hart, dus *inclusief ons inzicht en ons verstand*, te zoeken naar het goede en naar vrede. Noot 2

Laten we nog een stap verder gaan. Jeremia sprak over de noodzaak van een nieuw verbond, met een nieuw hart. Jesaja spreekt op diverse plekken over *een nieuwe hemel en een nieuwe aarde*. Dat beeld wordt door de apostel Paulus opgenomen in zijn tweede brief aan de gemeente in Korinthe. Hij schrijft dat wie zijn leven oriënteert op Jezus, dat die al '*een nieuwe schepping*' is (2 Korinthiërs 5:17). En hij laat er op volgen: '*het oude is voorbij, het nieuwe is gekomen.*' We zouden dit af kunnen doen als woorden van iemand die zich in zijn enthousiasme mee heeft laten slepen. Sluit die apostel zijn ogen voor het leed dat ons overkomt, voor wat wij elkaar aandoen? Voor het lot dat ons treft?

Nee, dat doet hij beslist niet. Hij staat met beide benen op de grond. En toch durft hij ons uit te dagen met die grote woorden, over *een nieuwe schepping* zijn. Misschien is het ooit wel begonnen met zijn eigen bekeringservaring. Ooit was hij een vervolger van de christelijke gemeente, totdat hij bij Damascus geroepen werd. Van een vervolger werd hij een vervolgte. Door bemiddeling van andere mensen wist hij zich fundamenteel vergeven en kon hij een nieuw begin maken.

Omdat hij nu het hele verhaal kende, dat het niet eindigt met Goede Vrijdag maar er Paasmorgen op volgt, was voor hem al iets van Gods nieuwe wereld neergedaald op ons, op wie het maar horen wilde. En vandaar zijn grote woorden: jullie die je oriënteert met heel je hart op Christus, jullie zijn al een *nieuwe schepping*. Het is vergelijkbaar met wat Jezus in de Bergrede zegt. Dat wij zout van de aarde zijn. En licht voor de wereld. Dus mensen die in een nieuw verbond willen staan, met heel hun hart. Waarbij iedereen mee mag doen, het maakt niet uit of je Jood of Griek bent, slaaf of vrije, man of vrouw. Iedereen is uitgenodigd (Galaten 3:28).

Er is een groep van mensen die dat al gaat practiseren. Die dat gaan oefenen. Met vallen en opstaan. Ook wij horen in die stoet. Op sommige momenten maken we dat ook lijfelijk mee. In de paaswake, als je naar voren loopt en je je doop vernieuwt met een kruis op je voorhoofd van doopwater. Of als je meeloopt in de stoet om brood en wijn te ontvangen. Of straks in deze dienst van Woord en gebed als we samen het Onze Vader bidden. Allemaal momenten om het samen te ervaren, samen te beleven dat we al iets van een nieuwe schepping mogen zijn.

Over stoet gesproken. In dezelfde brief aan de Corinthiërs heeft Paulus het nog weer over een andere stoet, een triomftocht. Dat hebben we gehoord als epistellezing. Hoe moeten we dat beeld voor ons zien? Als één van de Romeinse Keizers een overwinning had behaald dan werd er in Rome bij de terugkeer van de Keizer met zijn troepen een grote triomfale intocht gehouden. De hele stad liep uit. Aan de zijkant van de stoet liepen slaven die geurige wierook verspreidden. Dus niet alleen het oor en het oog werden op zo'n moment gestreeld maar ook de neus. Het was een zeer aangename geur die zich verspreidde door de straten van Rome.

Dat beeld dat iedereen in die tijd kende dat pakt Paulus op. Nu is het niet de keizer maar God zelf die in een triomftocht hen die bij Jezus willen horen meevoert.

Een gewaagd beeld! Want wat stelt het nu eigenlijk voor? Zoals Paulus elders zegt: het gaat om weinig mensen die wijs zijn, of machtig, of van voorname afkomst. Het zijn mensen die het lijden van Jezus met zich mee dragen. Zoals hijzelf ook. Maar al die mensen zijn niet te gering om door God in zo'n triomftocht te worden meegevoerd. Paulus zelf loopt mee. En hij verspreidt met zijn kennis een aangename geur. Ja zelfs zegt hij een vers later dat *hijzelf* tot een aangename wierookgeur wordt als hij Christus verkondigt. (Noot 3)

Zo zien we voor onze ogen dat beeld van een triomftocht. Een paradoxale triomftocht – want de beleden en bezongen messias is anders geweest dan wij zouden denken. Aan de kant staan mensen. Ze zien - net zoals in Rome de Keizer binnenkomt na een overwinning – Paulus en anderen lopen. Dit vraagt om een reactie. De één wordt aangesproken, gaat meelopen en meedoen. Die wil meedoen ook al is de messias waar het om gaat anders dan het gebruikelijke beeld. Een ander, en dat zijn de meesten, die zien het even aan en halen dan hun schouders op. Waarom zou je daar enige waarde aan hechten? Aan kracht die via zwakheid loopt?

Dat is het beeld, van een merkwaardige triomftocht die uitnodigt tot een reactie. Paulus zet het dan op scherp. Voor de eerste groep die mee gaat lopen is het een geur die tot het leven leidt. Voor de tweede groep die zich afwendt is het een geur die de dood aankondigt. Wij schrikken terug voor deze radicaliteit. In de podcast die bij deze dienst hoort werd daar terecht ook een kritische vraag over gesteld: moeten we daar wel in meegaan, in die tweedeling van mensen die gered worden en mensen die verloren gaan? Gaat Paulus hier niet op de rechterstoel van God zitten? Moeten we überhaupt wel ooit spreken over 'verloren gaan'?

In onze wijkkerkenraad zijn we bezig met een nieuw plan voor onze gemeente. Daarbij denken we vanuit bepaalde waarden die we belangrijk vinden. Waarden die sterk verbonden zijn met Jezus. Dan vallen er woorden als ruimte geven, vrede, gerechtigheid, onbaatzuchtigheid en dienstbaar zijn. Durven wij van dergelijke waarden die ook geloofswaarden zijn te zeggen dat ze reddend zijn? Ik zou dat graag willen beamen. Ze zijn reddend. Ze dragen bij aan de vrede voor de stad. En is het dan niet zo dat mensen die daar niets maar dan ook niets in zien in zekere zin bezig zijn verloren te gaan? Dat je dan je ziel aan het verliezen bent? Je leven aan het verliezen bent?

Als dat zo is, dat de weg van het geloof ons woorden en waarden leert die reddend zijn dan durven we ook te zeggen dat we als geloofsgemeenschap, dus ook samen, hier in Hilversum iets van deze aangename geur willen verspreiden. Door die woorden niet alleen uit te spreken maar ze ook in praktijk te brengen.

Daar zal het volgende week verder over gaan. En de rest laten we in vertrouwen bij God. Laten we ons zometeen in dat vertrouwen los zingen. In vrijheid.

ds. Erik van Halsema

Noot 1

In de Hebreeënbrief wordt dat Jezus' zondeloosheid genoemd. In hoofdstuk 4 wordt Jezus daar een hogepriester genoemd die *'met onze zwakheden kan meevoelen omdat Hij, net als wij, in elk opzicht op de proef is gesteld, maar dan zonder te zondigen'* (4:15). Het is of de schrijver van de brief aan de Hebreeënen het verhaal van de verzoeking in de woestijn kent. En hij geeft er een duiding aan: net als wij is Jezus op de proef gesteld – zo kan hij meevoelen met onze zwakheden. Tussen haakjes: het Griekse woord voor *meevoelen* is het woord 'sympathie'. Als wij sympathie hebben met iemand dan leven we zo mee met een ander dat we haar of zijn gevoelens kunnen meevoelen.

Noot 2

Dit in het besef dat wij weliswaar Jezus willen zien als een exempel, een voorbeeld, maar dat wij niet in staat zijn om net als hij te zijn. Zoals de Hebreeënbrief zegt: alleen Jezus was zonder zonde.

Noot 3

Een idee over dat samengaan van Christus en een aangename geur. Het woord Christus is de Griekse versie van Meschicha in het Hebreeuws. Messias. Dat betekent: 'gezalfd'. Hoe kan het dus anders? – dat dat de verkondiging van de gezalfde – zelfs al heeft deze geleden – een aangename geur verspreidt...?

